

การสร้างป่าเพื่อฟื้นฟูประบบนิเวศและสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่ชุมชนในพื้นที่ป่าที่เสื่อมสภาพ

ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นผนวกกับแรงผลักดันทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเสรีที่ ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้งเนื่องจากต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อยามน้ำหลากก็เกิดน้ำท่วมฉับพลันและมีการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จนเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร กลายเป็นทุกข์ร้อนของแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะเรื่องป่าไม้ ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ พระองค์ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่าไม้เป็นจำนวนมากหนึ่งในนั้นคือการปลูกป่า ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งเป็นแนวทางให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดและเกิดประโยชน์สูงสุด ทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสานทั้งด้านเกษตร วนศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมไว้ไว้ด้วย

พระราชดำริปลูกป่า ๓ อย่างนั้น มีพระราชดำรัส ความว่า “ป่าไม้ที่จะปลูกนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นฟืนอย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้าง ๆ ใหญ่ ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะป็นสวนผลไม้ก็ตามหรือป็นสวนไม้ฟืนก็ตามนั้นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ ป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้”

ประโยชน์ที่ได้รับในการปลูกป่า ๓ อย่างนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริถึงประโยชน์ในการปลูกป่าตามพระราชดำริว่า “การปลูกป่า ๓ อย่าง แต่ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง ๔ อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างที่ว่า ๔ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ”

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

1. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมต่อการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์เสื่อมสภาพในประเทศไทย
2. ศึกษาแนวทางให้ชุมชนรอบป่าอนุรักษ์ร่วมกันฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมสภาพในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
3. นำองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่มีอยู่ มาประยุกต์สำหรับการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เสื่อมโทรม (เขาหัวโล้น) ให้มีสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพที่ดีขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด
4. จัดทำรูปแบบการฟื้นฟูป่าเสื่อมสภาพที่เหมาะสมให้แก่ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์เสื่อมสภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2. ทรัพยากรป่าไม้ไม่ได้รับการฟื้นฟูให้มีสภาพดีขึ้นเรื่อย ๆ
3. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมลดลงและสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มขึ้น
4. วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนภายหลังการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีสภาพที่ดีขึ้น
5. มีชุมชนต้นแบบที่สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม

โครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย ประกอบด้วย

โครงการวิจัยที่ 1 รูปแบบการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์เสื่อมสภาพเพื่อสร้างระบบนิเวศและความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน

โครงการวิจัยที่ 2 การคัดเลือกสายพันธุ์เห็ดเห็ดโคนไมคอปไรซาเพื่อการฟื้นฟูป่าเสื่อมสภาพและเป็นแหล่งอาหารของชุมชน

โครงการวิจัยที่ 3 ความหลากหลายของแมลงที่มีประโยชน์หลังการฟื้นฟูป่าเสื่อมสภาพและการใช้ประโยชน์ของชุมชน